

380 stranica velikog formata donosi priče o olupinama razbacanima po Jadranu, od sjevera prema jugu, od Sistiane pokraj Trsta do Cavtata

"BLAGO JADRANA" NOVA KNJIGA DAN PRIJE DESET GODINA OBJAVLJENE I P

Bogatstvo e muzeja - 56

Olupine su podvodna kulturna baština. Nastojali smo svakoj olupini dati i povijesnu dimenziju, "udahnuti joj dušu", ispričati o njoj ono što znamo, što zanima svakog posjetitelja našeg podmorskog muzeja, kažu autori Danijel Frka i Jasen Mesić

Branko ŠULJIĆ

Plave dubine čovjeku su oduvijek izazovne. Djeluju privlačno i zagonetno, kriju mnoštvo tajni što ih je s kopna i površine teško, praktički nemoguće dokučiti. Davno su ljudi spoznali da se u njih treba spustiti i čine to već tisućama godina. Od primitivnih pokušaja, pa sve uspješnije snalazi se čovjek u njemu neprirodnom ambijentu, u prostoru što ga karakterizira trodimenzionalno kretanje. Snalazi se, ali ne uspijeva njime ovladati, u nje-

Jadranskog mora. Uglavnom u hrvatskom Jadranu.

Ronilački vodič

Riječka izdavačka kuća "Adamić" objavila je novu knjigu Danijela Frke i Jasena Mesića naslovljenu "Blago Jadrana" - ronilački vodič po olupinama hrvatskog Jadrana. Imena autora, dobro znana u ronilačkim krugovima, te široj javnosti koju zanima podmorje i život u moru, garancija su zanimljivih i uzbudljivih priča o brodovima i avionima i njihovim sudbinama,

Repna kupola s cijevima mitraljeza aviona B-24 Liberator

mu je samo prolaznik, gost koji pokušava otkriti njegove tajne, bogatstva što ih krije.

S trenutkom kad se morska površina zatvori nad glavom čovjeka nastupa poseban događaj, priča što traje kratko vrijeme budući da je omeđena ograničenim boravkom u stranom ambijentu. Pa se ponavlja, s različitim povodima, profesionalno i avanturistički, vodena sportskim i istraživačkim pobudama, ili tek doživljajem podmorja i boravka u njemu.

S istraživačkim ciljem godinama se u podmorje spušta autorski tandem Danijel Frka i Jasen Mesić. Nakon protoka godina javnosti ponovo nude dio svojih dostignuća i podmorskih doživljaja, mali dio većini smrtnika nedostupnog podvodnog svijeta, spoznaje do kojih su došli kroz tisuće sati ronjenja i istraživanja na morskome dnu. Nude priču o potonulim brodovima i avionima, njihovim zlošretnim sudbinama i ronjenju na njihove podrtine što leže uz istočnu obalu

od vremena gradnje i porinuća, od prve do posljednje plovidbe, do trenutka njena okončanja i silaska na vječni počinak u svijet tišine. Priča se nastavlja u vremenu sadašnjem, ronjenjem na olupinama, njihovim opisom u riječi i slici, doživljajem što ga nudi i otkrivanjem tajni što ih krije.

Luksuzno opremljena knjiga što je urednički potpisuje Dragan Ogurlić, s grafičkim oblikovanjem Ivice Oreba, na 380 stranica velikog formata donosi priče o 56 olupina razbacanih po Jadranu, od sjevera prema jugu, od Sistiane pokraj Trsta do Cavtata

Zaljubljenicima u podmorje i ljudima koje zanimaju priče iz dubina zacijelo je poznato ponešto od onoga što donosi nova knjiga. Prije deset godina isti su autori, i s istim izdavačem, objavili knjigu "Tajne Jadrana". Kako navode u predgovoru, "u to vrijeme bila je to prva knjiga koja je sustavno obradila tada najpoznatije olupine koje se nalaze u jadranskom podmorju od

JELA FRKE I JASENA MESIĆA U NAKLADI RIJEČKOG "ADAMIĆA" NASTAVAK JE ASPRODANE KNJIGE "TAJNE JADRANA"

Eksponata iz podvodnog olupina s dušom

Umaga do Cavtata". Knjiga je za naše prilike imala fantastičan uspjeh pa je, uz dva hrvatska izdanja, prevedena na sedam jezika. Autori su zato planirali da nova knjiga bude nastavak - "Tajne Jadrana 2", ali ih je protok vremena naveo na drugačiji pristup i novo, znatno prošireno izdanje.

- Od početka rada na koncepciji nove knjige uvidjeli smo da bi bila šteta ne ponoviti teme iz "Tajni Jadrana", budući da ta knjiga već odavno nije u prodaji, te je do nje teško doći. Osim toga, za većinu tema iz stare knjige u međuvremenu smo pribavili nove materijale i snimili nove, kvalitetnije fotografije. Naoružani svježim podacima, ispravili smo i neke pogreške i zablude. Tako smo odlučili objediniti "stare" i nove teme u jednoj knjizi, čime se broj obradenih lokaliteta drastično povećao - ističu autori.

I, nastala je opsežna knjiga, mala enciklopedija podmorja iako su, kako sami navode, svjesni "da priča o olupinama Jadrana ni izdaleka nije ispričana do kraja, i nikada neće biti".

Od Trsta do Cavtata

Priča o "Blagu Jadrana" počinje s njemačkom diverzantskom podmornicom "Moloch" što leži oko 100 metara od obale ispred plaže na kupalištu Sistiana, i jedina je obradena olupina što se nalazi izvan hrvatskih terito-

rijalnih voda. Nakon duga čitanja i šetnje lokalitetima sjevernog, srednjeg i južnog Jadrana, manje pučinom a više blizu obala kopna i otoka, knjigu zaključuje talijanski oklopni krstaš "Giuseppe Garibaldi", žrtva Prvog svjetskog rata, potopljen blizu Cavtata, pet milja zapadno od Konavoskih stijena. Tko želi čitati, i ponešto vidjeti, nudi mu se sve na jednom mjestu; tko želi roniti tragom knjige nudi mu se mnogo izazova, s time što treba napomenuti da su neke olupine

dostupne samo iskusnim ronionicima najviše kategorije.

Što istaknuti, što preporučiti za čitanje i ronjenje? Najkraći odgovor glasilo bi: sve treba pročitati, a tko je u mogućnosti neka pokuša zaroniti barem na nekima od mnogih lokaliteta. Zanimljivo pričane sudbine brodova, odnosno aviona, s gradacijom dinamičnosti, neizvjesnosti i uzbuđenja, dočarat će čitatelju plovidbu morem ili let nebeskim prostranstvom, trenutke nevremena ili pomorske bitke, sudbonosne detalje

stradavanja i potapanja.

Potom slijedi ronjenje, doživljaji iz podmorja, pronalazak olupine, upoznavanje s njom, otkrivanje njenih tajni, pokušaji zalaska u njene odaje, današnje carstvo riba i ostalih stanovnika mora. Zahvaljujući Danijelu Frki i Jasenu Mesiću i onaj koji nikada nije zaronio stječe dojam da upravo u tom trenutku roni na istoj olupini.

Na ulazu u Martinšćicu

Nećemo ništa preporučati, ali možemo izdvojiti neke od

Danijel Frka

Danijel Frka i Jasen Mesić predstavljaju uigran i dobro poznat ronilački i autorski tandem. Frka je iz Kraljevice, Mesić iz Zagreba. Frki je ronjenje hobi i strast, po profesiji je diplomirani inženjer prometa, zaposlen u Rijeka prometu. Jedan je od vodećih podvodnih fotografa u nas, višestruki državni prvak,

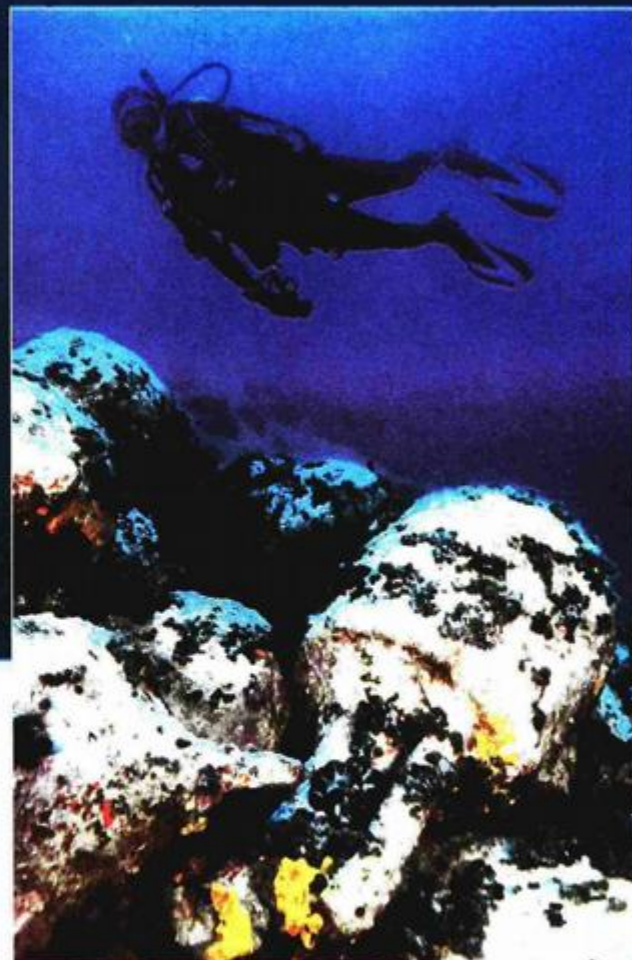
Prometni stručnjak i ministar

sudionik mnogih međunarodnih natjecanja i svjetskih prvenstava, s kamerom u rukama ronio je u mnogim svjetskim morima. Stručni je suradnik Ministarstva kulture, Hrvatskog restauratorskog zavoda te nekih renomiranih međunarodnih ustanova. Širok je dijapazon njegovih hobija, a prvenstveno je usredotočen na podmorje. Kao takav jedan je od autora popularnog TV serijala "Veliki brodolomi Jadrana". Frka i Mesić zajedno su napisali knjigu "Tajne Jadrana" što je objavljena prije deset godina. Jasen Mesić po struci je arheolog, magistrirao je u Italiji, završio Diplomatsku aka-

Jasen Mesić

demiju. Sudjelovao je u više od 30 projekata istraživanja i zaštite podvodne baštine. Vodio je dva projekta što se smatraju najdubljim arheološkim istraživanjima u jugoistočnoj Europi. Usprkos tome, široj javnosti bez sumnje je najpoznatiji kao jednogodišnji ministar kulture u hrvatskoj Vladi.

Antički brodolom kod otoka Paga – amfore

poznatijih ronilačkih lokaliteta, odnosno žrtve jadranskih brodoloma. Na prvo mjesto osobno bih stavio austrijski putnički brod "Baron Gautsch", prvu civilnu žrtvu Prvog svjetskog rata. Na morskom dnu zapadno od Brijunskog otočja, blizu otočića Sveti Ivan na pučini, leži skoro čitavo stoljeće, a više od pola stoljeća izazov je ronionicima. Na njegovu počivalištu ne daju mu mira, budući da je dubinom mnogima dostupan.

Austro-ugarskoj floti, ali ratnoj, pripadao je i bojni brod "Szent Istvan", izgrađen u Rijeci, žrtva pomorskog ratovanja u istom ratu. Duboko na pučini, jugozapadno od otoka Premuda, izazovan, ali znatno manje posjećivan. Atraktivna je i oklopnača "Re D'Italia", talijanski admiralni brod, stradala u čuvenom Viškom boju 1866. godine, zakonom zaštićena olupina na koju nije dozvoljeno ronjenje.

Spomenuti možemo i tri "riječke" ronilačke lokacije na koje se može zaroniti izravno s kopna, bez plovidbe do njih. Na boku, na četrdesetak metara dubine, od 1982. godine ispred riječke luke leži teretni brod "Elhawi Star", što je potonuo usred bijela dana, po lijepom vremenu malo nakon isplavljenja iz sušačke luke, a čiju su agoniju mnogi pratili i još je pamte. Blizu njega, s vanjske strane lukobrana, nalazi se polovica teretnog broda "Sigrid" što je stradao u nevremenu 1977. Druga je polovica, pretpostavlja se, izrezana. Na ulazu u uvalu Martinšćica i remonto brodogradilište "Viktor Lenac", od kraja Drugog svjetskog rata potopljene su dvije dvotrupne desantne peniše, što su pripadale njemačkoj ratnoj floti. I tako redom, nećemo dalje nabrajati, jer morali bismo navesti sve olupine i

njihove lokacije.

Pravila spuštanja

U uvodu priče o svakoj olupini čitateljima i zainteresiranim ronionicima autori nude mnogo tehničkih podataka, uz ilustraciju njena izgleda i položaja na dnu mora. Informiraju ih o vrsti i tipu broda, odnosno aviona, pripadnosti, vremenu i mjestu gradnje, dimenzijama, pogonu, navode datum i uzrok potonuća, naoružanje ako se radi o ratnom brodu ili avionu, brojnost i strukturu posade, ističu povijesnu važnost olupine. Za ronioce još preciziraju mjesto gdje se nalazi olupina, sa skicom i koordinatama, navode težinu njena pronalazača, najveću i najmanju dubinu, posebno ističu morske struje, pristup, vidljivost, živi svijet te potrebna znanja i vještine.

Za kraj, prije kratkog sažetka na engleskom i talijanskom jeziku, nude dva edukacijska teksta naslovljena: "Ronjenje na olupinama" i "Pravila ponašanja". Prije spuštanja u dubinu svaki ronilac uistinu se može temeljito pripremiti. To je važno, jer autori ističu:

- Većini lokaliteta zajedničko je da su popularni među ronionicima koji posjećuju olupine. Prema našem dosadašnjem iskustvu, ronilački centri daju na svojim "brifingima" samo najosnovnije, a često i netočne podatke o olupini, što je posljedica nepostojanja bilo kakve literature o toj temi... Za nas olupine znače mnogo više. One su podvodna kulturna baština koja ne samo da je obilježje jednog prošlog vremena, nego predstavlja eksponate velikog podvodnog muzeja i potencijalni su predmet budućih istraživanja. Nastojali smo stoga svakoj olupini dati i povijesnu dimenziju, "udahnuti joj dušu", ispričati o njoj ono što znamo, što zanima svakog posjetitelja našeg podmorskog muzeja.